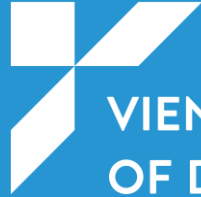

Wittgenstein Centre

FOR DEMOGRAPHY AND
GLOBAL HUMAN CAPITAL

VIENNA INSTITUTE
OF DEMOGRAPHY

Plodnost: Jak hluboko již klesla? A jak hluboko ještě klesne?

Kryštof Zeman

Vienna Institute of Demography

54. konference České demografické společnosti
České Budějovice, 28.5.2025

■ Demografie

Pokles porodnosti v Česku pokračuje alarmujícím tempem

Jan Beránek
j.beranek@hn.cz

Populační ročník 2025 bude nejslabší v historii, ještě výrazně slabší než ten loňský, kdy se narodilo 84 tisíc dětí. Ukazuje to projekce dat za první tři měsíce, která nasbíraly HNS z velkých porodnic. Výsledek: Pokles porodnosti trvá a zřejmě ještě zrychluje. Podle projekce se letos v Česku narodí ještě o zhruba osm tisíc dětí méně. Stejně jako loni jsme získali data od nemocnic, ve kterých se rodi asi 45 procent dětí. Jde spíš o větší nemocnice, ale ve vzorku jsou i menší zařízení. A zjištěný pokles jsme aplikovali na oficiální data o porodnosti od ČSÚ.

Loni na jaře už jsme stejnou metodou predikovali, že počet narozených dětí klesne na 85 500. Od konečného čísla za celý rok 2024, které zveřejnil teprve před měsícem ČSÚ, se i tato brzká projekce odchýlila jen o tisícovku.

Na českém území se zatím stalo jen dvakrát, že se za rok narodilo méně než 90 tisíc dětí. První v roce 1999, a to jen těsně, podruhé loni – 84 311. Letošek bude zřejmě ještě výrazně horší a číslo se zřejmě dostane pod hranici 80 tisíc. A navíc docela výrazně. Porodnice, které údaje dodaly, totiž v součtu zaznamenaly další prodáv dětí – o 10,03 procenta. Dá se tak dovozovat, že pokud se trendy nezmění, letos v Česku přijde na svět kolem 75 800 dětí.

To by znamenalo suverénně nejslabší ročník od konce 18. století, kdy se záznamy začaly vést. A taky by to znamenalo, že Česko má vážný problém, který se postupně projeví ve školství a zhruba za 20 let i na pracovním trhu i výkonu ekonomiky.

Naposledy podobné prudce propadla porodnost mezi lety 1993 a 1996 – tři roky prudce klesala a spadla asi na 75 procent původních hodnot, pak se stabilizovala a od roku 2001 zase začala pomalu růst.

Teď už ale klesá čtvrtým rokem. Pokud se opravdu dostane k 75 až 76 tisícům, bude to propad na zhruba dvě třetiny hodnot z roku 2021 a vlastně i celých desátých let.

„Ten propad je opravdu prudký, tohle asi nikdo nečekal,“ řekl HN v první reakci demograf z Vysoké školy ekonomické Ondřej Nývelt. Nečekala to ani populační prognóza Čes-

Nečeká to ani populační prognóza Českého statistického úřadu z roku 2023. Ta má tři scénáře a i ten nejhorší počítal s tím, že se v roce 2024 narodí 88 507 a letos 85 671. Realita se s ním rozchází čím dál víc.

Demografové v minulých letech často opako-
vali, že pokles je způsobený tím, že do nej-
plodnějších let přicházejí slabé ročníky z let
1995 až 2004. Jenže tohle už nemůže být jediné
vysvětlení: průměrný věk matky je 30,5 roku,
velkou část dětí tedy stále přivádějí na svět
výrazně silnější ročníky z přelomu 80. a 90. let.
„Ten pokles za poslední roky je opravdu tak
velký a prudký, že to jen demografií 90. let vy-
světlit nejde,“ říká Nývlt.

A realita v porodnicích tomu nasvědčuje. „Řeknu vám, jak to tady třeba dneska máme na oddělení: ročníky 1990, 1991, 1989, 1986,“ řekla HN vedoucí sestra mimoně porodnice ve velkém městě. Rodí i mladší? „Minimálně. Když tady do těch záznamů koukám, vidím tu třeba minulý týden jeden ročník 2002, ale celkové jsou ty ročníky 2000 a výš naprostá vzácnost.“

„Prudce poklesla ochota mladých lidí mít potomky“, říká týdeník Ekonom po několika dny demografka Anna Šťastná. Nejde podle ní o programovou bezdětnost, tu vyznává podle průzkumů jen pět až sedm procent lidí. Podle ní ale vedou k odkládání dětí především ekonomické a sociální podmínky.

„Chovají se pragmaticky a tak, jak jsme je to po léta učili. Od mala slyší, že se mají učit, že mají být úspěšní a budovat kariéru. Takže představy a nároky, co všechno by mělo být splněno, než přijdou děti, jsou výrazně vyšší, než byly dřív,“ řekla.

Pokles spojuje i s nejistotami: válkou na Ukrajině i se změnami na trhu práce, ke kterým přispívá i umělá inteligence. „Rodičovství je dlouhodobý závazek, který za rostoucí nejistoty stále více lidí nechce podstupovat,“ řekla.

75 800

- Tolik dětí se letos narodí podle projekce, kterou HN provedly na základě dat z velkých českých porodnic za první čtvrtletí. Stalo by se tak vůbec poprvé, kdy toto číslo klesne pod 80 tisíc.

„Klesající porodnost rozhodně nelze brát na lehou váhu. Třápi nejen Českou republiku, ale celou západní Evropu“, odpověděl na dotaz HN premiér Petr Fiala (ODS). Tvrdí, že vláda udělala porodnických opatření dost – flexibilizuje novou zákoníku práce, povinnost obcí zajistit péči o třetileté děti, zvýšení rodičovského příspěvku. „Je nicméně třeba pokračovat, a to například rozhybáním trhu s bydlením, aby i mladé rodiny měly kde bydlet a mohly zakládat rodinu.“ řekl Fiala.

BIO ZA CENU neBIO

Bio

ZA CENU neBio

Nature's Promise
Bio Hovězí polotovary
• masový polotovar = 450 g
• 1 kg = 2378 Kč

-28%

139.90
99.90

3

KREDIT
NAVIC

Nature's Promise
Bio Jogurt bílý
• 150 g • 100 g = 6,60 Kč

11.90
9.90

1

KREDIT
NAVIC

BĚŽNÁ CENA
229.-

159.-

1

KREDIT
NAVIC

Nature's Promise
Bio Olivový olej
• 500 ml • 100 ml = 31,80 Kč
• 151 Kč

Nature's Promise
Bio Mléko
čerstvé 3,6%
• 1 l

BEZ
APLIKACE
29.90

albert
STOJÍ ZA TO JÍST LÉPE

* Největší cena za posledních 30 dnů u nás.

Vybavené bio-produkty Vámi nabízeny ze slevní varianty, která je stejná nebo dokonce nižší, než je cena srovnatelných běžných produktů.

Aleba platí v prodejnách Albert od úř. 5. do 30.9.2025 nepočetlivě výjimečně pouze v jednotlivých prodejnách. Seznam všech prodejen na www.albert.cz.

BIO ZA CENU neBIO

BIO ZA CENU neBIO

BIO ZA CENU neBIO

„Řeknu vám, jak to tady třeba dneska máme na oddělení: ročníky 1990, 1991, 1989, 1986,“ řekla HN vedoucí sestra menší porodnice ve velkém městě. Rodí i mladší? „Minimálně. Když tady do těch záznamů koukám, vidím tu třeba minulý týden jeden ročník 2002, ale celkově jsou ty ročníky 2000 a výš naprostá vzácnost,“ dodala.

„Ten propad je opravdu prudký, tohle asi nikdo nečekal,“ řekl HN v první reakci demograf z Vysoké školy ekonomické Ondřej Nývlt.

„Ten pokles za poslední roky je opravdu tak velký a prudký, že to jen demografií 90. let vysvětlit nejde.“ říká Nývlt.

„Prudce poklesla ochota mladých lidí mít potomky,“ řekla týdeníku Ekonom před několika dny demografka Anna Šťastná. Nejde podle ní o programovou bezdětnost, tu vyznává podle průzkumů jen pět až sedm procent lidí. Podle ní ale vedou k odkládání dětí především ekonomické a sociální podmínky.

PRÁVO, Novinky.cz

Předpoklad je, že bude letos opět historicky nejnižší počet narozených dětí v ČR. Hospodářské noviny přišly s projekcí, podle které by mohl počet klesnout na 75 800. Nakolik se vám to zdá prosím pravděpodobné? Skok z roku na rok o cca 10 tisíc dětí už po několikáté v řadě?

Kam až mohou počty nově narozených dětí klesat, existují modely, které pracují s nějakým stropem? A zároveň vzhledem k přirozenému úbytku obyvatel, za jak velký problém tento propad pokládáte?

Lze s tím podle Vás reálně něco dělat? Není to více otázka moderního způsobu života a odlišného přístupu k práci a rodině, než socio-ekonomického zázemí?

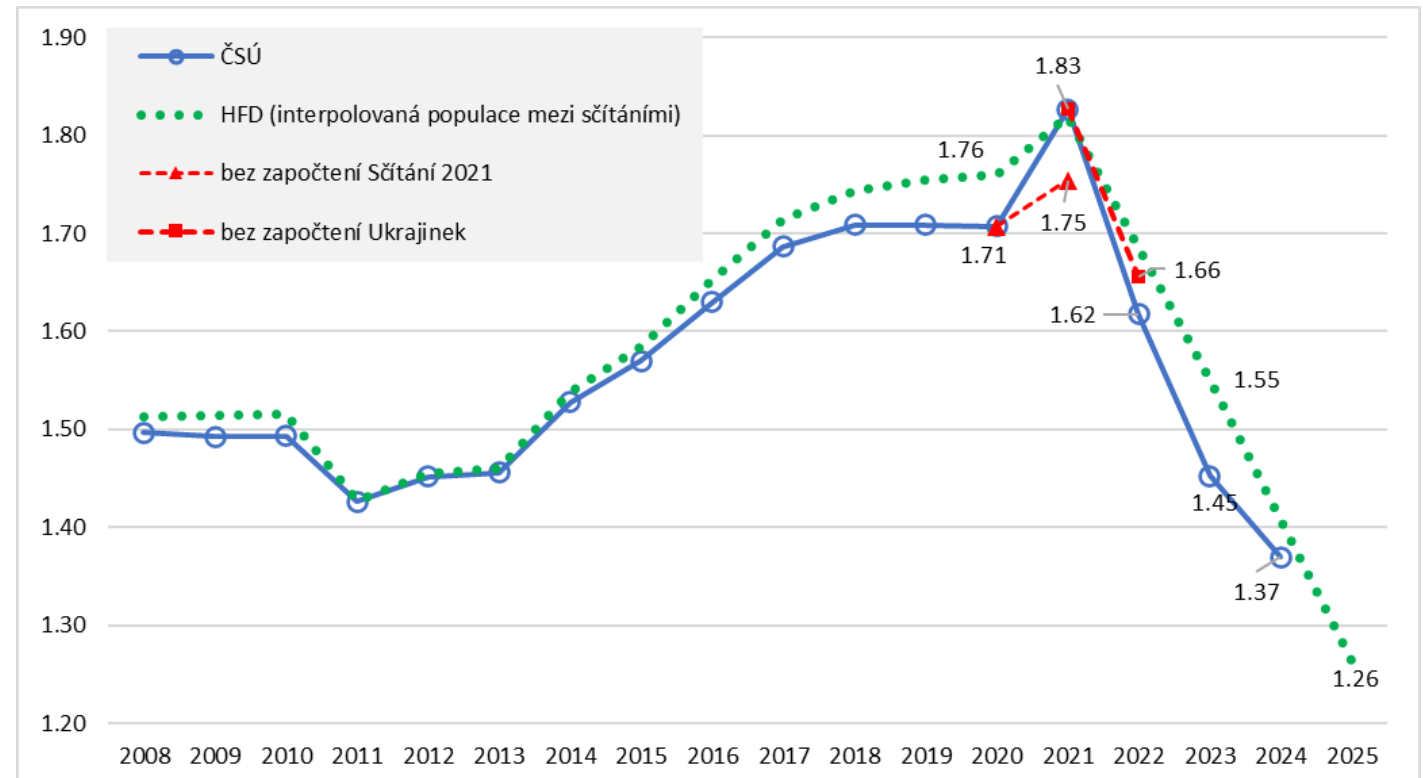
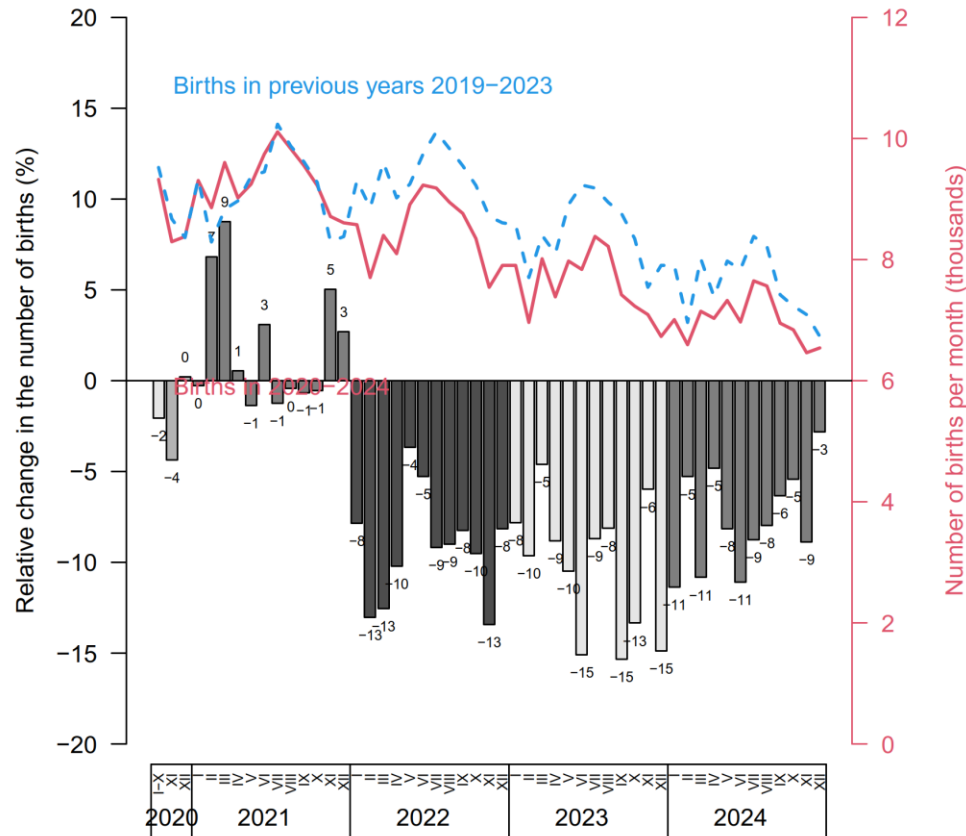
?? OTÁZKY ??

- ? Nejnovější pokles plodnosti v Česku a v Evropě – dal se předvídat?
- ? Dá se tento vývoj stále ještě vysvětlit konceptem druhého demografického přechodu (Second Demographic Transition)?
- ? Kam až mohou počty nově narozených dětí klesat, existují modely, které pracují s nějakým stropem?
- ? Jak velký je to problém?
- ? Lze s tím reálně něco dělat?

Pokles plodnosti v Česku – dal se předvídat?

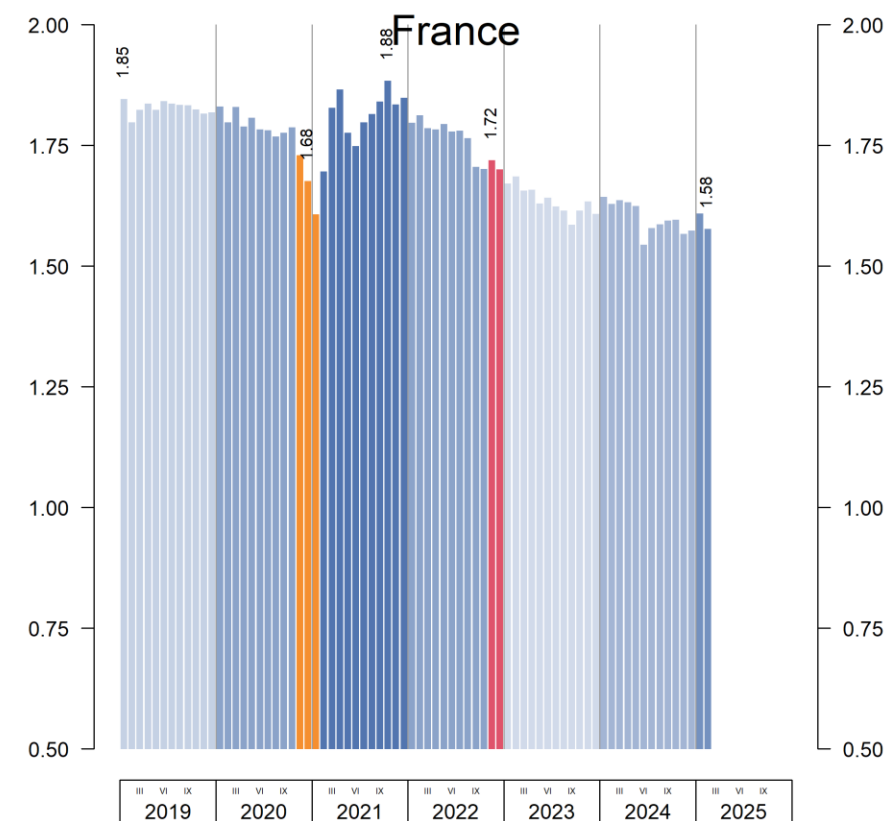
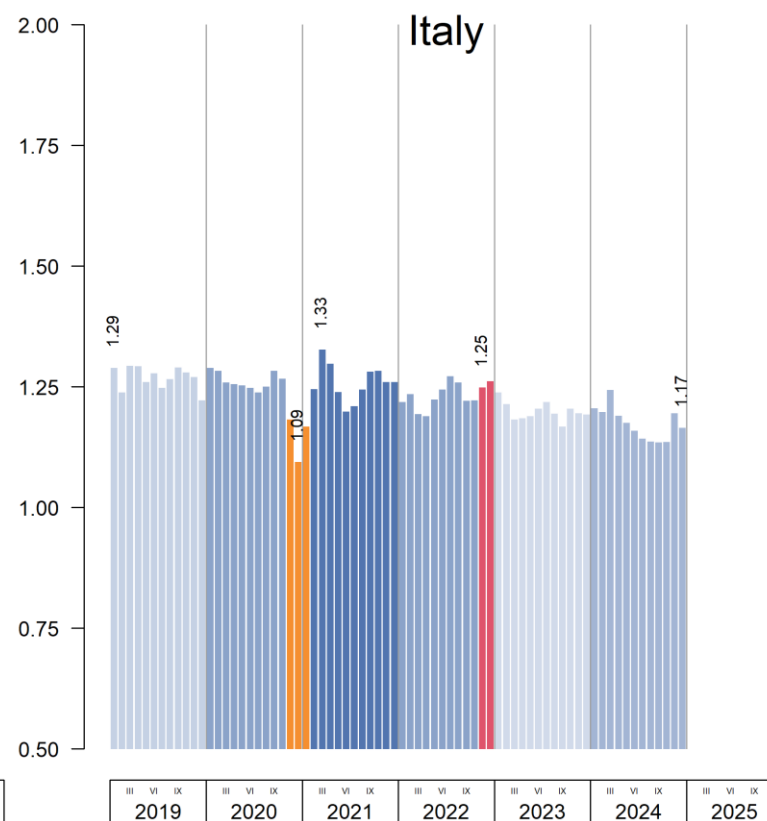
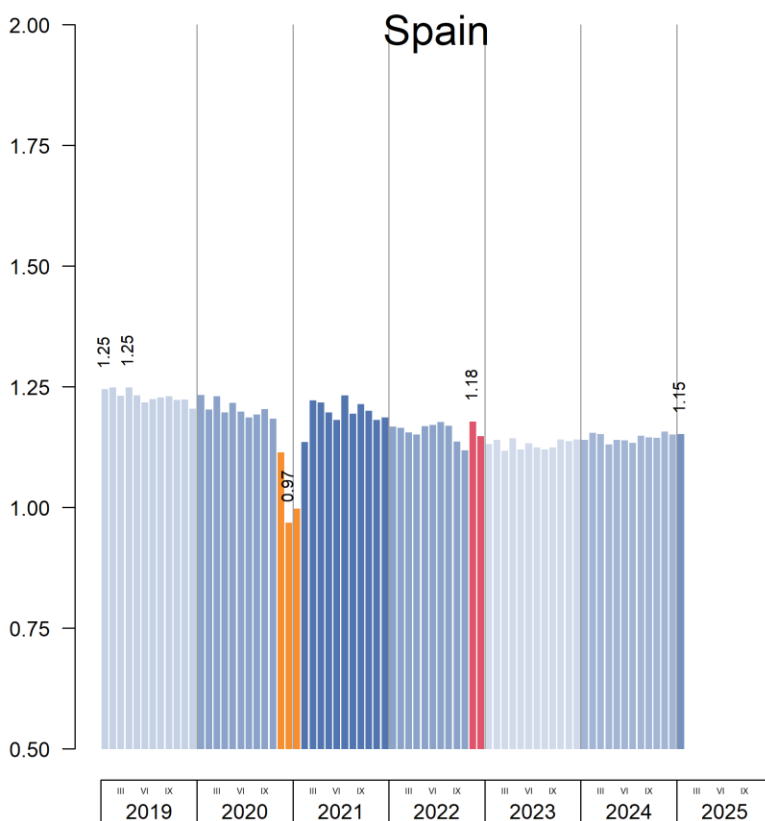
CZE – Czechia

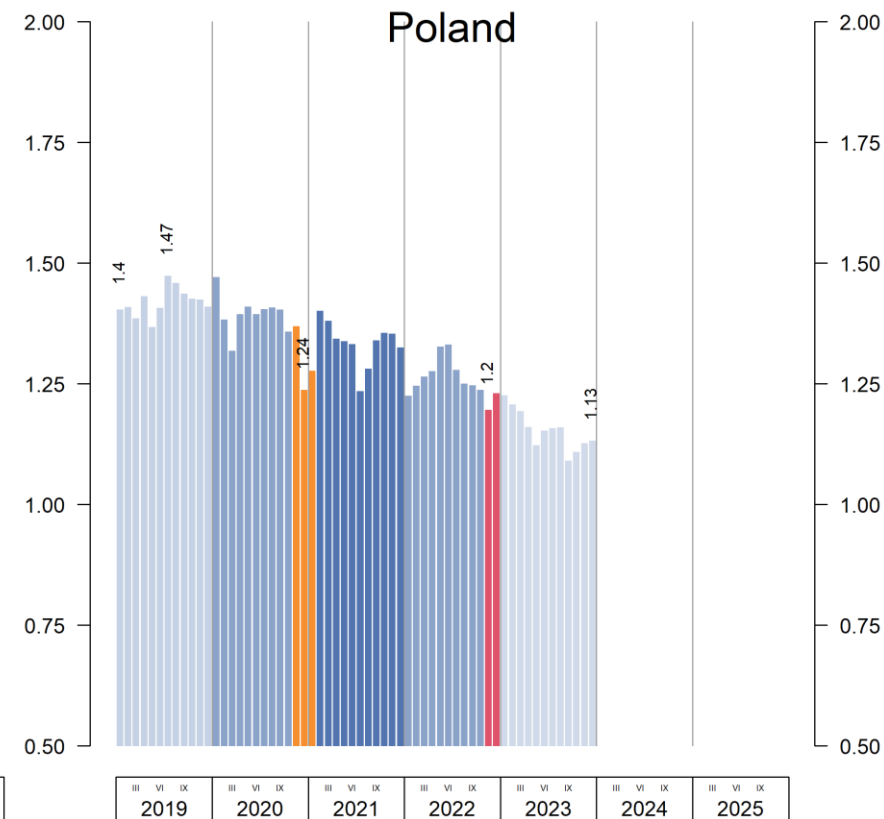
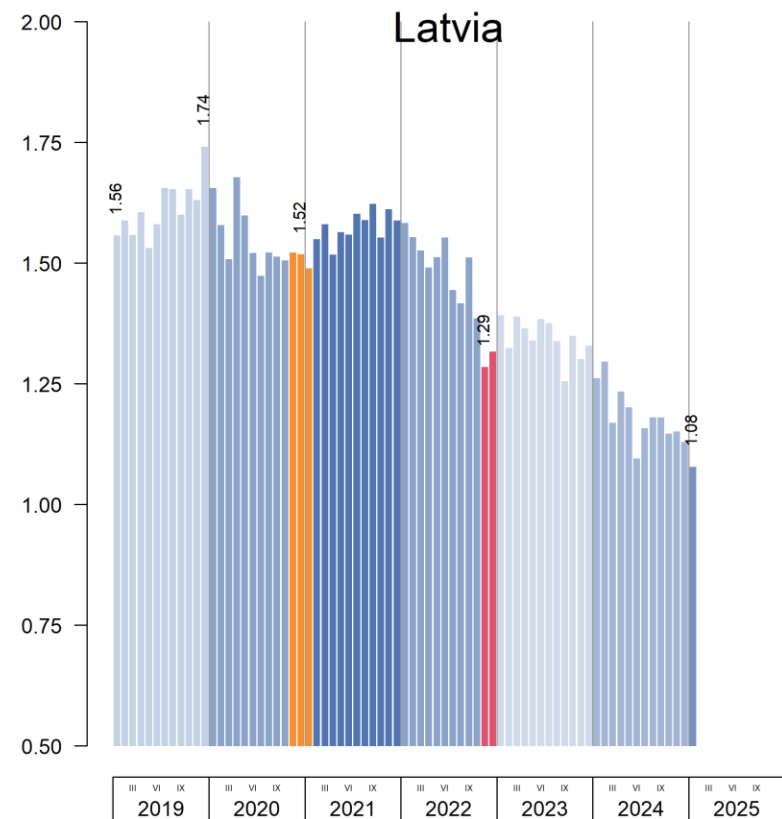
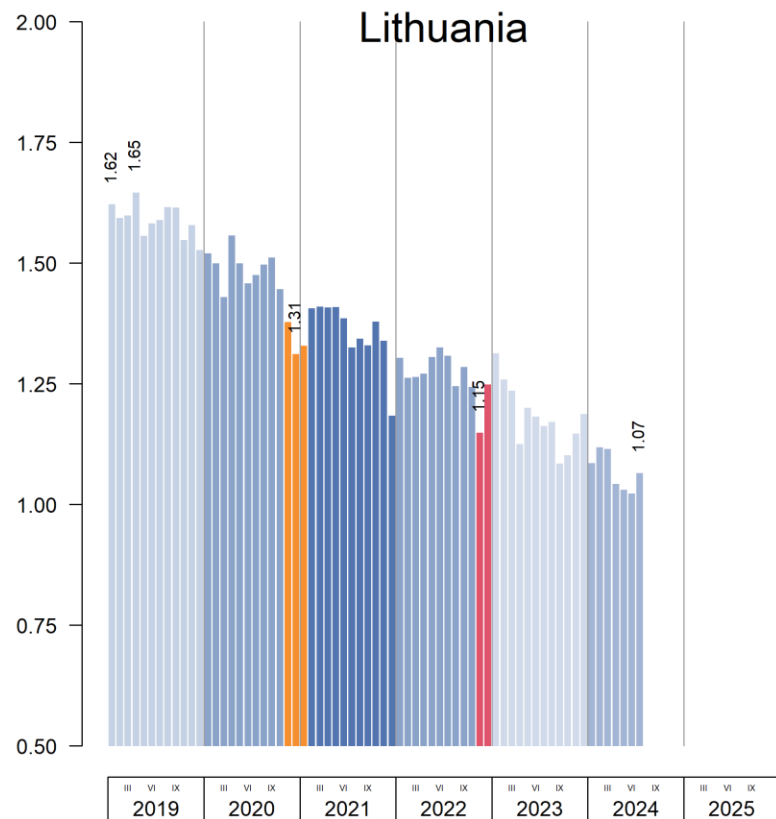
Second Demographic Transition

- ✓ Pokles plodnosti vyššího pořadí
 - ✓ Legalizace a akceptace rozvodů
 - ✓ Liberalizace a akceptace potratů
 - ✓ Moderní antikoncepce
 - ✓ Postponement – odkládání rození do vyššího věku
 - ✓ Kohabitace – nový společenský fenomén / alternativa / plná náhrada manželství
 - ✓ Nestabilita svazků
-
- Ne všechny odkládané děti se narodí. Velmi vysoký věk matek v některých SES.
 - Rozšiřuje se nabídka a použití asistované reprodukce, její úspěšnost je limitovaná
-
- ! Reakce na krize – COVID, Rusko, Trump, ekonomická nejistota, globální oteplování, AI
 - ! Proměna reprodukčního chování mladších Generací Z a Alfa (sex, partnerství)
 - ! Dobrovolná / plánovaná bezdětnost, život mimo stálý svazek
 - ! Pokroky na poli asistované reprodukce, umělého oplodnění, AI+biomedical engineering

Krize: COVID

Krize: válka

Bělorusko, Rusko

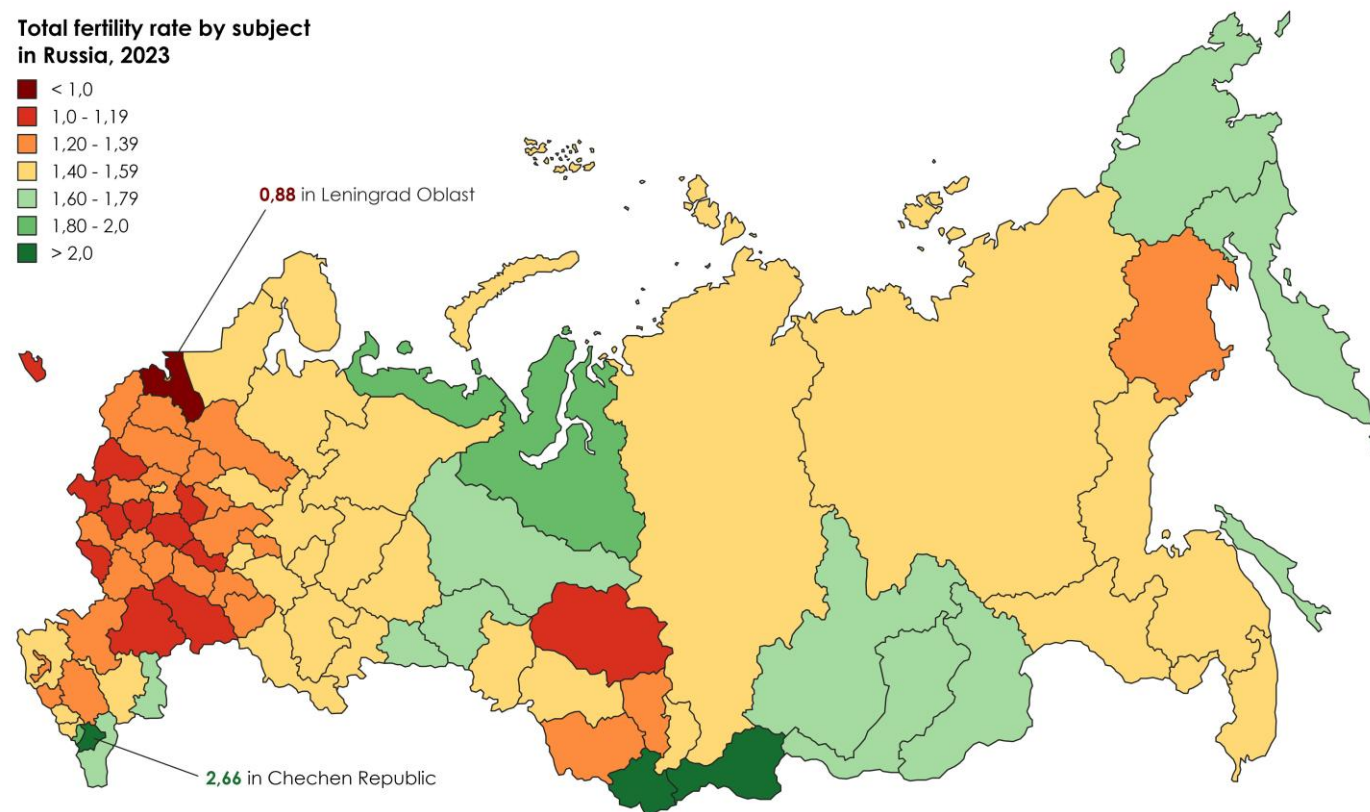
National Statistical Committee of the Republic of Belarus

The interactive information and analytical system for disseminating official statistical information

Total birth rate across the territory of the Republic of Belarus

Territory of the Republic of Belarus	2016	2017	2018	2019	2024
Republic of Belarus	1.719	1.534	1.448	1.388	1.081
Brest region	2.084	1.892	1.814	1.797	1.413
Vitebsk region	1.66	1.495	1.41	1.347	1.133
Gomel region	1.895	1.693	1.587	1.55	1.197
Grodno region	2.034	1.77	1.669	1.602	1.188
Minsk city	1.24	1.093	0.999	0.912	0.689
Minsk region	1.93	1.717	1.612	1.528	1.141
Mogilev region	1.849	1.661	1.606	1.54	1.254

Total fertility rate by subject in Russia, 2023

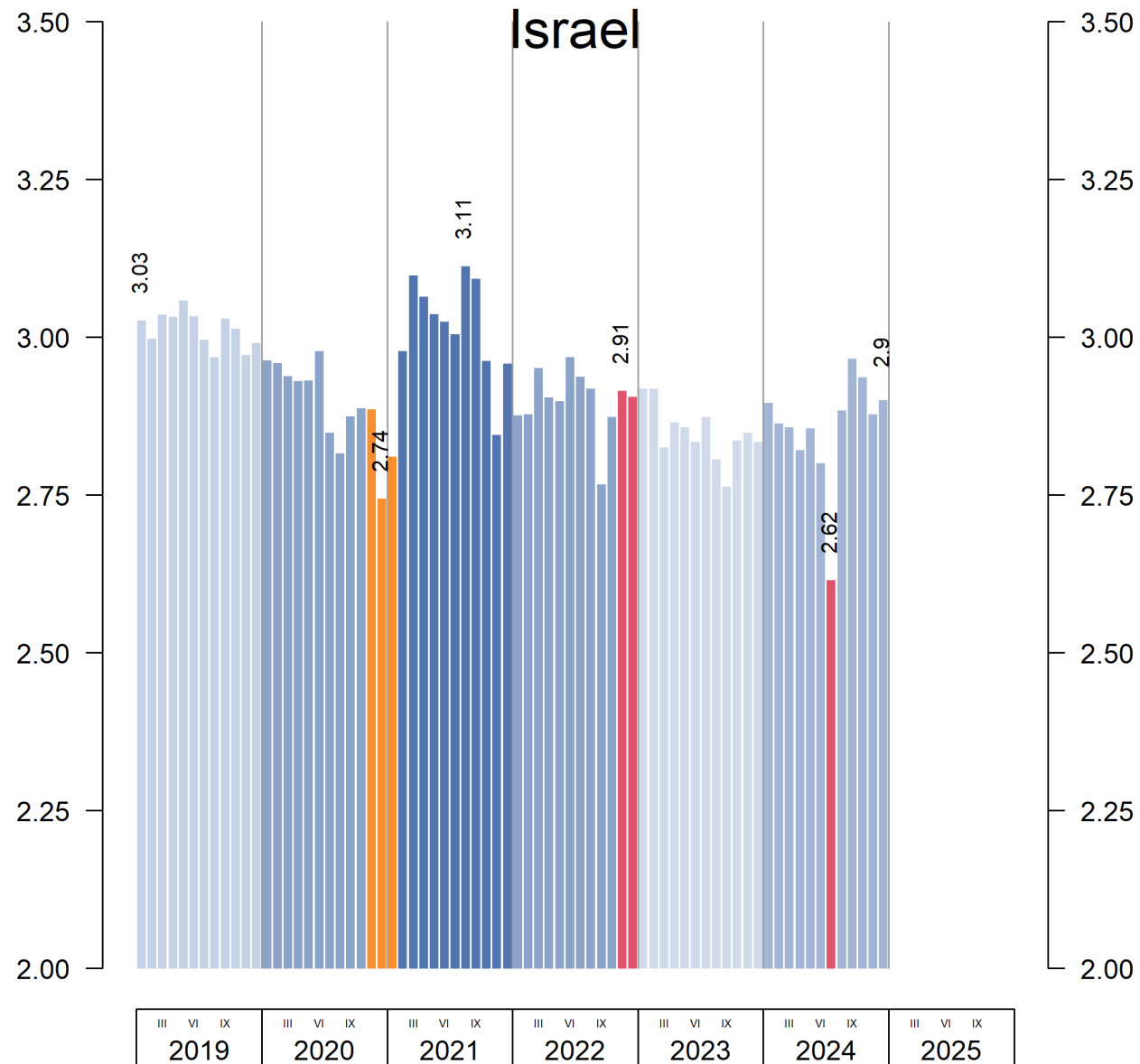

Created with mapchart.net

Source: www.fedstat.ru/indicator/31517

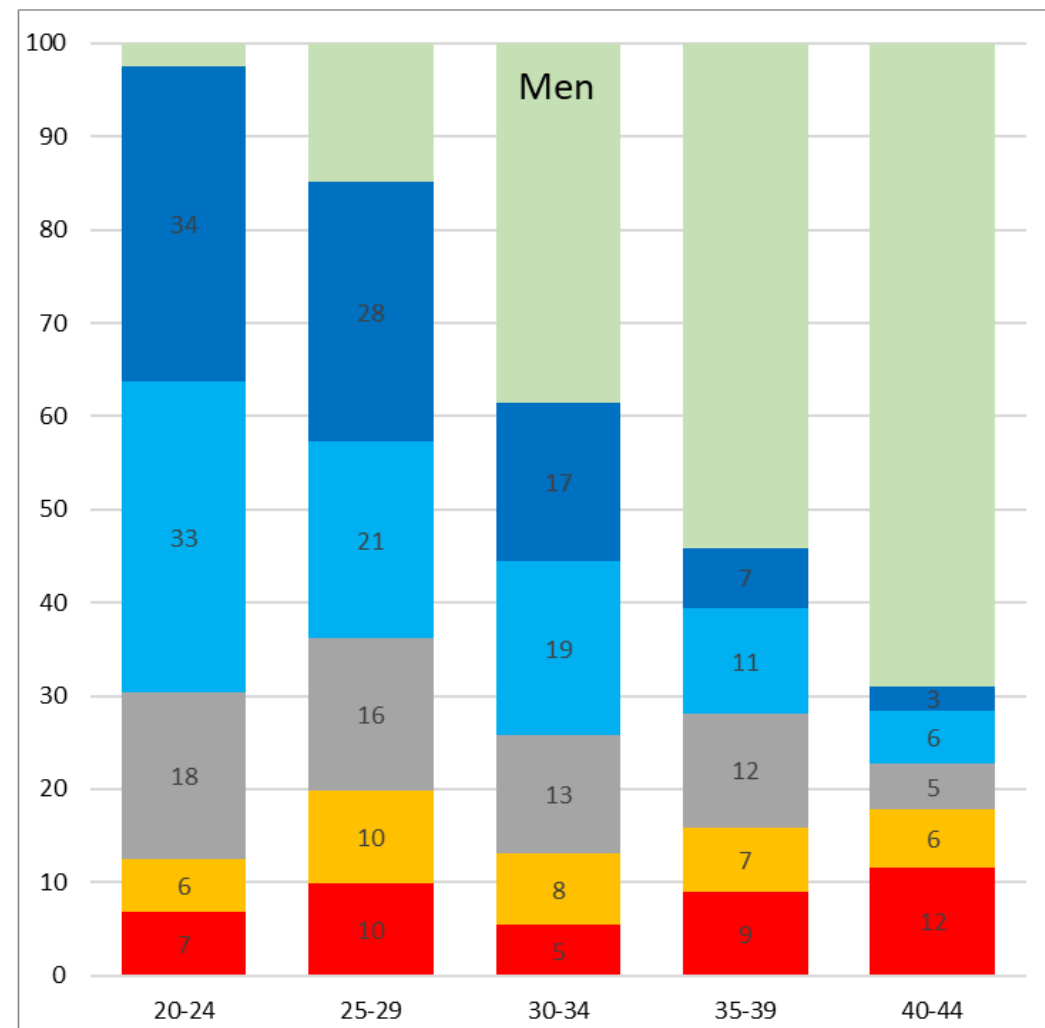
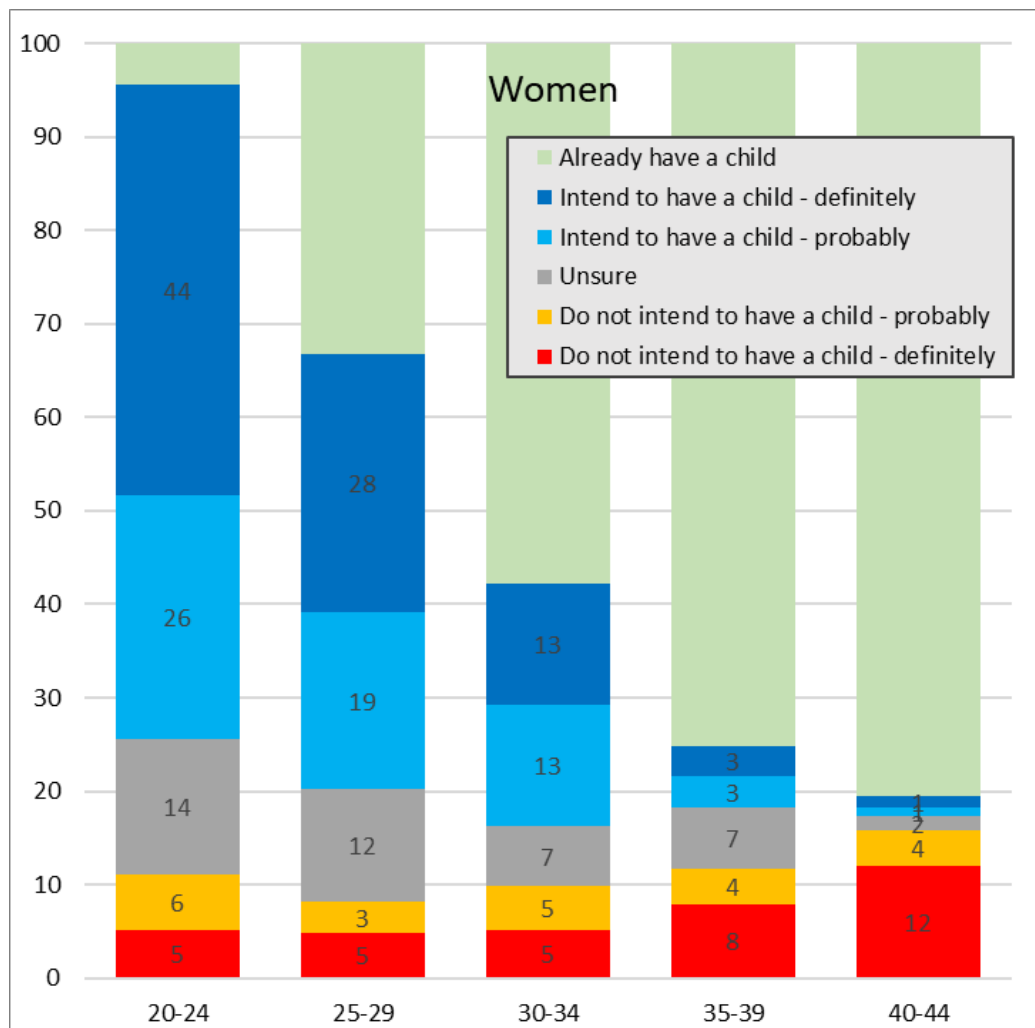

Krize: Izrael

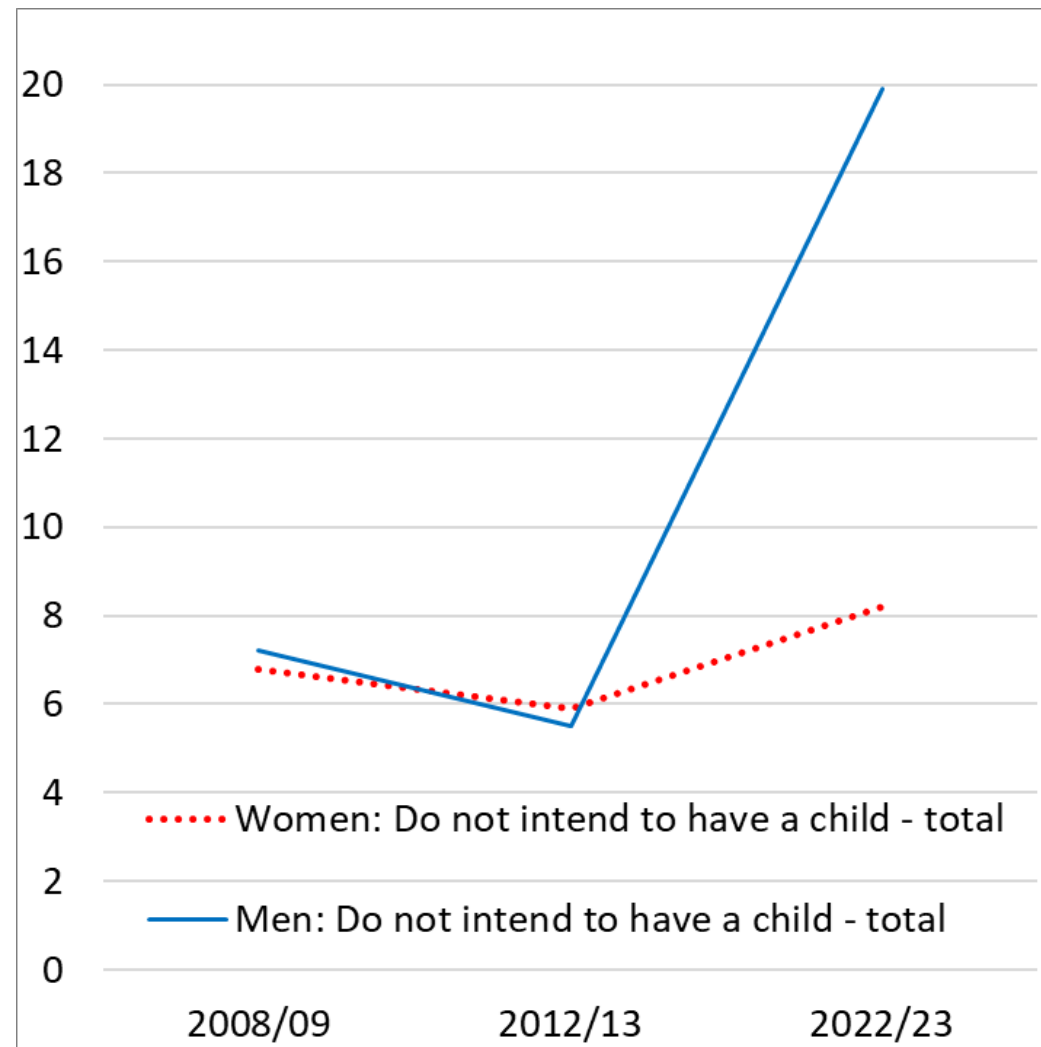
Dobrovolná / plánovaná bezdětnost

GGP Rakousko 2022/23 – fertility intentions

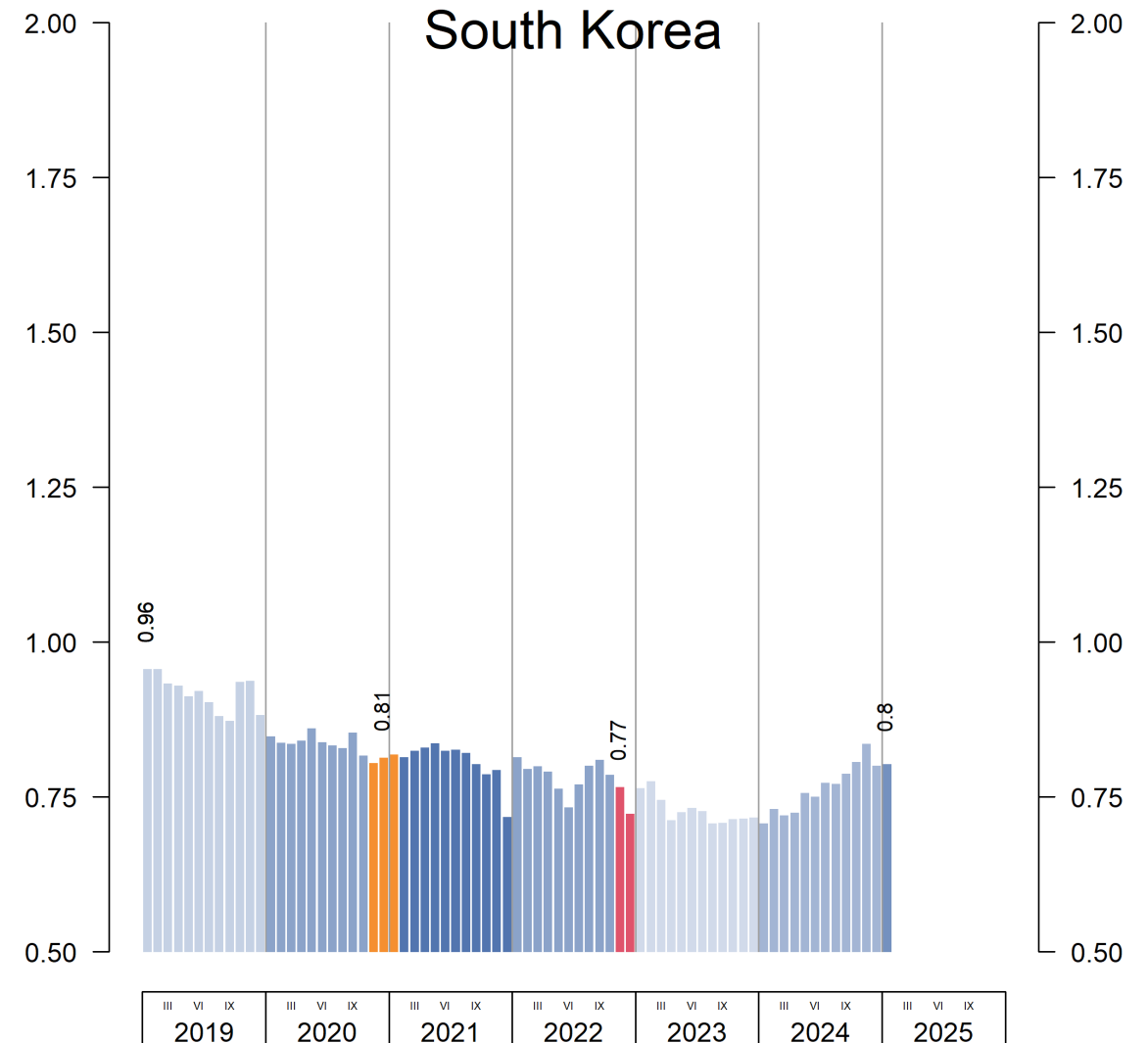
Dobrovolná / plánovaná bezdětnost

GGP Rakousko – vývoj – 3 vlny, věk 25-29

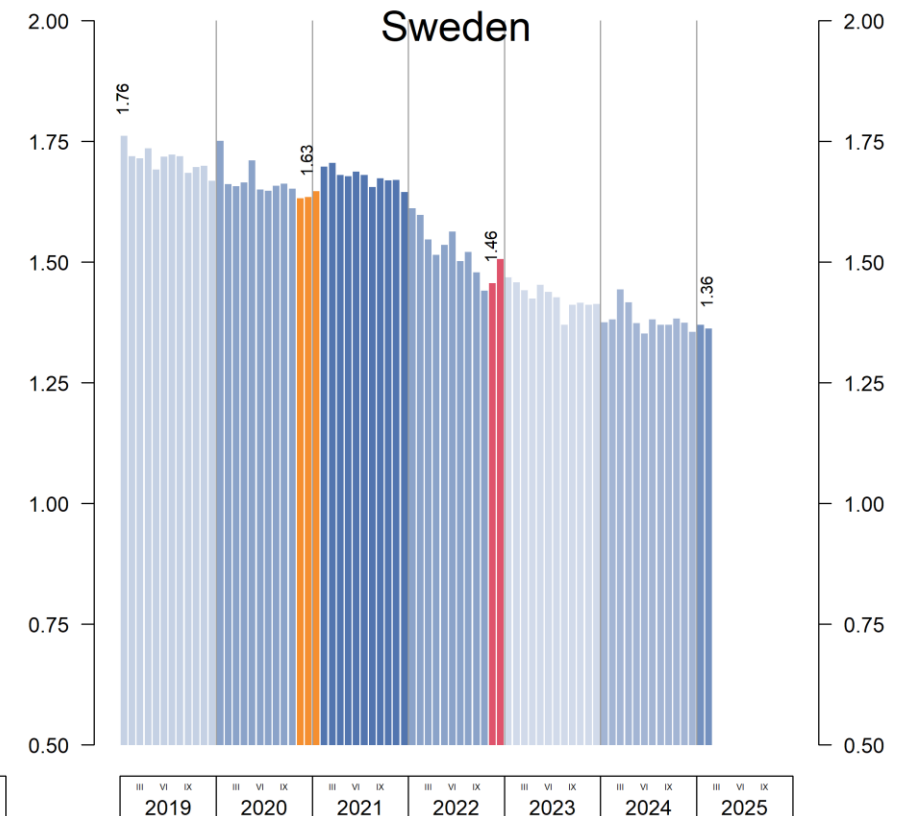
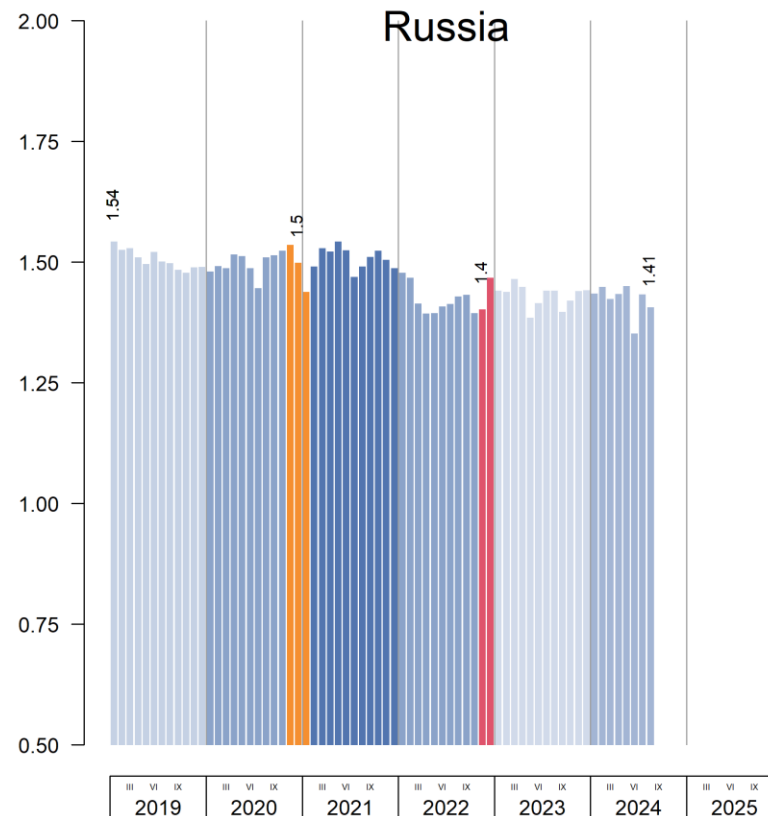
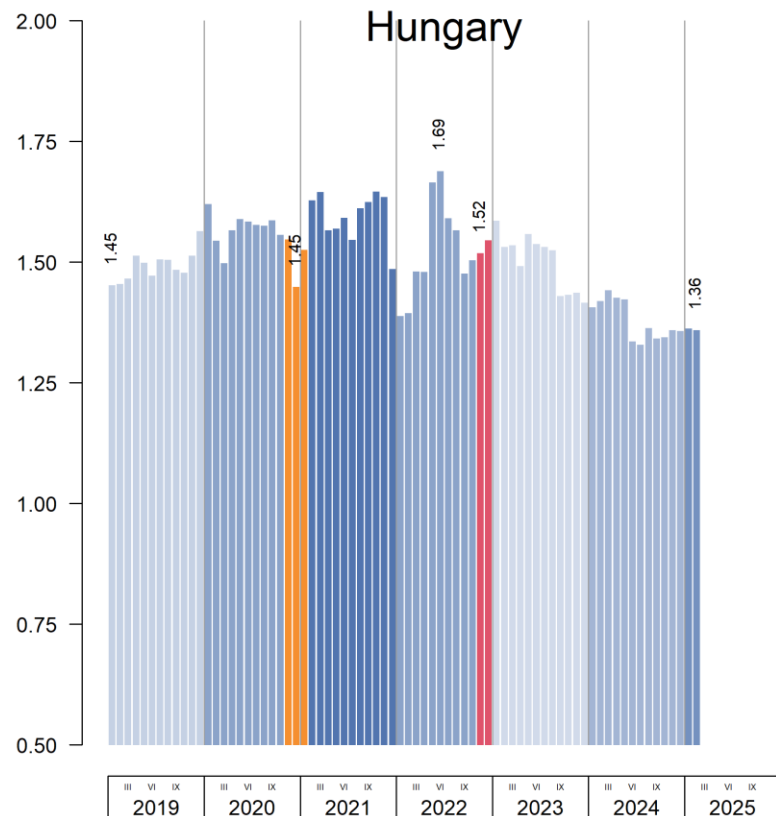
Existují modely, které pracují s nějakým stropem?

- ✓ Plodnost pod 2.1 (prostá reprodukce)
- ✓ Nízká plodnost < 1.5
- ✓ Velmi nízká plodnost < 1.3
- ✓ Ultra nízká plodnost < 1.1

Lze s tím reálně něco dělat?

- ✓ Pobídky ke zvyšování plodnosti nefungují
- ✓ Migrace?
- ✓ Důchodová reforma

Závěry

- ? Nejnovější pokles plodnosti – dal se předvídat? ČÁSTEČNĚ
- ? Dá se tento vývoj stále ještě vysvětlit konceptem SDT? ČÁSTEČNĚ
- ? Existují modely, které pracují s nějakým stropem? ČÁSTEČNĚ
- ? Jak velký je to problém? ???
- ? Lze s tím reálně něco dělat? ANO, lze, ale reálně NE

<https://www.humanfertility.org/Data/STFF>

[illegible]

Natural population change		Net migration (G)		Tempo and spatial pattern 1980-2000		Completed cohort fertility		Proportion of population aged 60+ (%)		Projected proportion of population aged 60+ (%)		Life expectancy at birth (years)		Life expectancy at birth (years)	
2000 to 2025		2000 to 2025		2000		subset 1980		11/2023		2025		2025		2025	
Turkey	-0.07	0.02	0.02	France	0.04	Ireland	2.12	Italy	1.8	Malta	0.09	Spain	80.4	Switzerland	82.3
Italy	-0.07	0.02	0.02	Germany	0.03	Poland	2.09	Germany	1.7	Spain	0.09	Sweden	80.5	Denmark	80.9
India	-0.07	0.02	0.02	Japan	0.03	Italy	2.07	Italy	1.6	France	0.09	Belgium	80.6	France	80.6
China	-0.06	0.02	0.02	United Kingdom	0.03	United Kingdom	1.99	Portugal	0.9	Greece	0.09	Finland	80.7	United Kingdom	80.8
Albania	-0.06	0.02	0.02	Russia	0.03	Montenegro	1.98	Spain	0.9	Cyprus	0.09	Poland	80.4	Ireland	80.3
European Union		European Union		European Union		European Union		European Union		European Union		European Union		European Union	
EU countries		EU countries		EU countries		EU countries		EU countries		EU countries		EU countries		EU countries	
Australia	-0.05	0.02	0.02	Sweden	0.03	Hungary	1.97	Malta	0.9	Denmark	0.09	Malta	80.4	Luxembourg	80.4
Portugal	-0.05	0.02	0.02	Russia	0.03	Hungary	1.9	Malta	0.9	Denmark	0.09	Malta	79.9	Latvia	80.6
Latvia	-0.05	0.02	0.02	Malta	0.03	Poland	1.89	Malta	0.8	Russia	0.09	Malta	79.7	Russia	80.6
United Kingdom	-0.05	0.02	0.02	Malta	0.03	Malta	1.87	Malta	0.8	Malta	0.09	Malta	79.6	Malta	80.6
Belgium	-0.05	0.02	0.02	Italy	0.03	Spain	1.85	Malta	0.8	Malta	0.09	Malta	79.6	Ukraine	80.2